

PREFERENCJE DOTYCZĄCE SZKOLEŃ ROLNIKÓW Z ZAKRESU ZESPOŁOWEGO UŻYTKOWANIA MASZYN

Krzysztof Kapela

Zakład Mechanizacji Rolnictwa, Akademia Podlaska w Siedlcach

Ryszard Jabłonka

Zakład Agrobiznesu, Akademia Podlaska w Siedlcach

Streszczenie. Przedstawiono wyniki badań ankietowych prezentujące wybrane preferencje rolników dotyczące szkoleń z zakresu zespołowego użytkowania maszyn rolniczych. Badaniami objęto 53 losowo wybrane gospodarstwa z województwa podlaskiego. Opinie ankietowanych rolników rozpatrywano pod względem poziomu ich wykształcenia, wieku oraz posiadanej powierzchni użytków rolnych. Stwierdzono, że prawie 80% respondentów wyraziło chęć udziału w szkoleniach. Najbardziej zainteresowani szkoleniami byli rolnicy z wykształceniem wyższym (100%), w wieku 31-40 lat (91%) oraz posiadający powyżej 50 ha użytków rolnych (100%).

Słowa kluczowe: zespołowe użytkowania maszyn, szkolenie, badania ankietowe

Wstęp

W celu poprawy swojej konkurencyjności gospodarstwa rolne powinny dążyć do obniżania kosztów produkcji, których często podstawowym składnikiem są koszty mechanizacji. Jednym ze sposobów ich obniżenia jest zespołowe użytkowanie maszyn przez rolników. Efektywniejsze wykorzystania maszyn w sezonie powoduje zmniejszenie kosztów stałych gospodarstwa, a w konsekwencji przyczynia się do podniesienia jego dochodowości [Ludwa i in. 2002]. Oprócz ekonomicznych korzyści zespołowego użytkowania maszyn należy też zwrócić uwagę na możliwość zwiększenia dostępności rolników do nowoczesnych

i bardziej wydajnych maszyn. Pomimo wielu zalet zespołowego użytkowania maszyn, obecnie ta forma współpracy rolników nie cieszy się dużą popularnością. Głównymi przyczynami niechęci rolników do podejmowania współpracy często wymienia się: brak odpowiedzialności za sprzęt, trudności z rozliczaniem kosztów eksploatacji maszyn czy też trudności w porozumieniu się między rolnikami [Muzalewski 2000; Kapela i in. 2003].

Od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, ideę różnych form zespołowego użytkowania maszyn rolniczych propaguje Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa w Warszawie. Efektem tego było opracowanie szeregu materiałów szkoleniowych (ulotki, broszurki, książki, wzorcowe statuty, filmy video itp.) ułatwiających rolnikom zrozumienie istoty zespołowego użytkowania maszyn. Wdrożenie różnych form zespołowego użytkowania maszyn rolniczych wymaga edukacji rolników, a także

uwzględnienia w programach nauczania szkół średnich i wyższych. Rozwój różnych form użytkowania środków technicznych wymaga odpowiednio przygotowanej kadry inżynierskiej oraz zaangażowanych liderów potrafiących nakłonić rolników do wspólnych, zespołowych działań [Olszewski 2001].

Cel i zakres badań

Celem przeprowadzonych badań było poznanie wybranych preferencji rolników na temat potrzeb szkoleniowych z zakresu zespołowego użytkowania maszyn. Materiałem badawczym były dane pochodzące z badań ankietowych przeprowadzonych w 53 losowo wybranych gospodarstwach rolnych w 2006 roku. Obszarem badań objęto gospodarstwa położone na terenie województwa podlaskiego, współpracujące z Podlaskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. Instrumentem badawczym był kwestionariusz wywiadu opracowany wspólnie przez Zakład Mechanizacji Rolnictwa oraz Zakład Agrobiznesu. Respondenci odpowiadając na postawione w ankiecie pytania mieli do wyboru kilka wariantów odpowiedzi, z których wybierali tylko ten, który najbardziej odzwierciedlał ich pogląd na zadane pytanie. Pytania dotyczyły między innymi skłonności rolników do organizowania grupy wspólnie użytkującej maszyny, udziału w szkoleniach z tego zakresu, wyboru najciekawszych ich zdaniem zagadnień, które powinny być poruszone na szkoleniu, możliwości poświęcenia czasu na udział w szkoleniu oraz wskazania miejsca zorganizowania szkolenia. Opinie ankietowanych rolników rozpatrywano pod względem poziomu ich wykształcenia, wieku oraz posiadanej powierzchni użytków rolnych.

Charakterystyka badanych gospodarstw

Większość badanych gospodarstw specjalizowała się w produkcji mleka, posiadając pogłowie krów mlecznych od 7 do 120 sztuk. Z tego też względu w strukturze zasiewów tych gospodarstw dominowała kukurydza, a w strukturze użytków rolnych, użytki zielone. Tylko około 10% badanych gospodarstw nie specjalizowało się w konkretnej produkcji.

Łącznie w badanych gospodarstwach użytkowano 98 ciągników rolniczych o różnej mocy. Tylko dwa gospodarstwa nie posiadały własnej mechanicznej siły pociągowej, w 19 znajdowały się dwa ciągniki, a w 14 rolnicy posiadali trzy ciągniki. Średni wiek użytkowanych ciągników wynosił 17 lat i tylko 27 z nich było młodszych niż 10 lat. Na 100 ha UR przypadało 5,6 ciągnika, natomiast na 1 ciągnik przypadało 17,8 ha użytków rolnych. Około 90% badanych gospodarstw, które specjalizowały się w produkcji mleka posiadało własne podstawowe maszyny wykorzystywane przy produkcji pasz dla bydła, natomiast pozostałe najczęściej korzystały z usług sąsiadów.

Omówienie wyników

Najliczniejszą grupę stanowili rolnicy z wykształceniem zawodowym (51%), z przedziału wiekowego 41-50 lat (34%) oraz posiadający od 16 do 20 ha użytków rolnych (22,6%). Analizując wskazania rolników z różnym poziomem wykształcenia należy stwierdzić, że większość respondentów opowiedziała się za celowością zrzeczania się

Preferencje dotyczące szkoleń...

w grupy wspólnie użytkujące maszyny oraz była skłonna uczestniczyć w szkoleniach z zakresu zespołowego użytkowania maszyn (tab. 1). Najbardziej zainteresowani udziałem w szkoleniach byli rolnicy z wykształceniem wyższym (100%) i średnim (80%).

Tabela 1. Wskazania rolników dotyczące preferencji szkoleniowych z zakresu zespołowego użytkowania maszyn w zależności od poziomu wykształcenia respondentów

Table 1. Preferences of farmers as regards training on the team use of machines depending on the education level of the respondents

Wybrane zagadnienia z ankiety	Wykształcenie			
	podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe
Celowość organizowania szkoleń				
a) tak,	0	12	12	3
b) raczej tak,	1	7	5	1
c) raczej nie,	0	1	1	0
d) nie,	1	4	0	0
e) nie mam zdania.	0	3	2	0
Skłonność udziału w szkoleniu				
a) tak,	0	15	11	2
b) raczej tak,	1	6	5	2
c) raczej nie,	0	2	2	0
d) nie,	1	4	1	0
e) nie mam zdania.	0	0	1	0
Najciekawsze zagadnienia szkoleniowe				
a) zasady organizacji ZUM,	0	2	2	0
b) racjonalny dobór maszyn,	0	5	2	2
c) rozliczanie kosztów,	1	4	6	0
d) regulacje prawne,	0	2	0	0
e) pozyskiwanie funduszy.	1	14	10	2
Czasowa możliwość uczestnictwa w szkoleniu				
a) do 10 godzin,	2	13	7	2
b) 11 – 20 godzin,	0	7	5	2
c) 21 – 50 godzin,	0	4	5	0
d) powyżej 50 godzin.	0	3	3	0
Preferowane miejsce szkolenia				
a) w PODR w Szepietowie,	2	14	13	2
b) w Powiatowym Zespole Doradztwa,	0	4	3	0
c) w miejscowości gminnej,	0	7	2	1
d) w miejscu zamieszkania.	0	2	2	1

Źródło: dane własne autorów

Najciekawszym zagadnieniem szkolenia w opinii większości rolników jest pozyskanie środków finansowych na rozpoczęcie współpracy, sposoby rozliczania kosztów pomiędzy członkami grupy oraz racjonalny dobór maszyn do wspólnego użytkowania. Najmniej zainteresowani uczestnictwa w szkoleniach byli rolnicy posiadający poniżej 10 ha użytków rolnych, natomiast najbardziej rolnicy posiadający duże gospodarstwa – powyżej 50 ha (tab. 2). Oni też najczęściej (84%) deklarowali, że mogą poświęcić od 11 do 20 godzin na udział w szkoleniu.

Tabela 2. Wskazania rolników dotyczące potrzeb szkoleniowych z zakresu zespołowego użytkowania maszyn w zależności od posiadanej powierzchni użytków rolnych
 Table 2. Farmers' needs for training on the team use of machines depending on the area of agricultural land possessed

Wybrane zagadnienia z ankiety	Grupy obszarowe użytków rolnych [ha]					
	<10	10-15	16-20	21-30	31-50	>50
Celowość organizowania szkoleń						
a) tak,	5	5	7	4	4	2
b) raczej tak,	1	3	4	3	0	3
c) raczej nie,	1	0	0	1	0	0
d) nie,	2	1	0	0	2	0
e) nie mam zdania.	0	1	1	2	0	1
Skłonność udziału w szkoleniu						
a) tak,	4	5	8	4	4	3
b) raczej tak,	1	4	1	4	0	3
c) raczej nie,	1	0	1	2	0	0
d) nie,	3	0	1	0	2	0
e) nie mam zdania.	0	1	1	0	0	0
Najciekawsze zagadnienia szkoleniowe						
a) zasady organizacji ZUM,	1	1	0	0	1	0
b) racjonalny dobór maszyn,	1	1	4	3	0	1
c) rozliczanie kosztów,	2	3	1	1	1	1
d) regulacje prawne,	0	1	1	0	1	0
e) pozyskiwanie funduszy.	5	4	6	6	3	4
Czasowa możliwość uczestnictwa w szkoleniu						
a) do 10 godzin,	5	4	4	3	3	1
b) 11 – 20 godzin,	2	2	1	5	2	5
c) 21 – 50 godzin,	1	2	4	1	1	0
d) powyżej 50 godzin.	1	2	3	1	0	0
Preferowane miejsce szkolenia						
a) w PODR w Szepietowie,	4	5	5	6	2	4
b) w Powiatowym Zespole Doradztwa,	3	0	3	1	1	1
c) w miejscowości gminnej,	1	2	2	1	2	1
d) w miejscu zamieszkania.	1	3	2	2	1	0

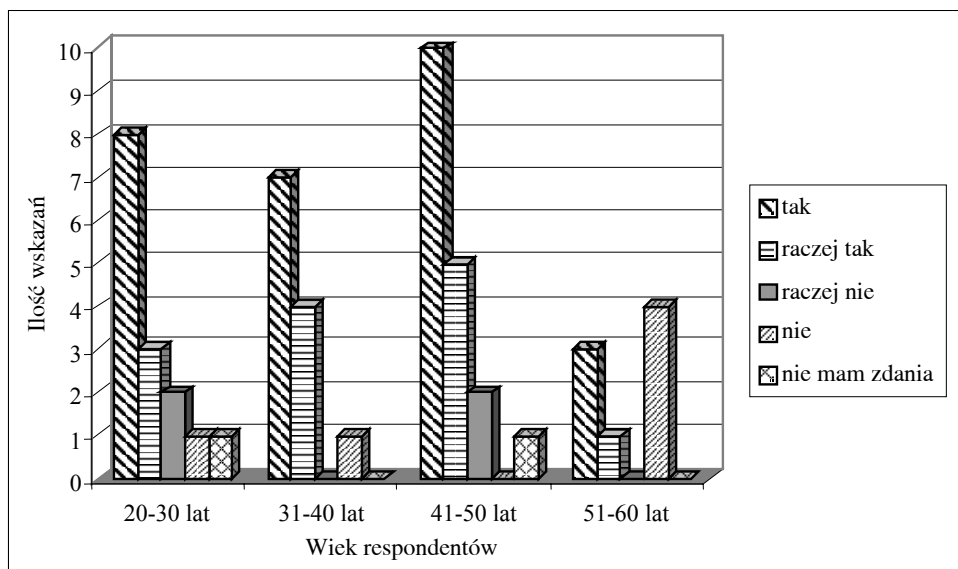
Źródło: dane własne autorów

Spośród rolników podzielonych na grupy wiekowe wyróżniali się respondenci z przedziału wiekowego 31-40 lat, z których większość posiadała wykształcenie wyższe lub średnie. Prawie 92% z nich deklarowała chęć uczestnictwa w szkoleniu, wskazując najczęściej jako miejsce jego realizacji Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie (rys. 1).

Na zadane w ankiecie pytanie dotyczące chęci przystąpienia do grupy wspólnie użytkującej maszyny rolnicze, prawie 34% osób młodych (20-30 lat) i tyle samo rolników w wieku 31-40 lat zdecydowanie nie było zainteresowanych tego typu współpracą, pomimo że większość z nich deklarowała chęć udziału w szkoleniu. Respondenci w wieku powyżej 40 lat byli bardziej zdecydowani w swoich poglądach. Wszyscy ankietowani rolnicy

Preferencje dotyczące szkoleń...

niezależnie od wieku, najczęściej wskazywali jako najciekawsze zagadnienie szkolenia, sposób pozyskania środków finansowych za zakup maszyn.

Rys. 1. Skłonność udziału rolników w szkoleniu z zakresu zespołowego użytkowania maszyn w zależności od wieku respondentów

Fig. 1. Willingness to participate in the training on the team use of machines depending on the respondents' age

Podsumowanie i wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań mogą być pomocne przy organizowaniu szkoleń z zakresu zespołowego użytkowania maszyn rolniczych w przyszłości. Znając poglądy oraz preferencje rolników w różnym wieku, z różnym poziomem wykształcenia oraz posiadanym arealem, łatwiej jest przewidzieć ich zaangażowanie w organizację grupy osób współpracujących ze sobą oraz właściwie skierować ofertę szkoleniową.

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować następujące wnioski:

1. Wyniki badań wykazały, że większość ankietowanych rolników jest pozytywnie usposobiona do celowości zrzeszania się w grupy wspólnego użytkowania maszyn, a prawie 60% z nich deklaruje skłonność przystąpienia do takiej grupy.
2. Blisko 80% respondentów wyraziło chęć udziału w szkoleniach z zakresu zespołowego użytkowania maszyn. Nawet osoby, które wyraziły się negatywnie o przystąpieniu do współpracy były zainteresowane udziałem w szkoleniu.

3. Najbardziej zainteresowani szkoleniem byli rolnicy z wykształceniem wyższym (100%), w wieku 31-40 lat (91%) oraz posiadający powyżej 50 ha użytków rolnych (100%).
4. Większość rolników (42,5%) wskazała, że skłonna jest poświęcić do 10 godzin na udział w szkoleniu, którego miejscem powinien być Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie.

Bibliografia

- Kapela K., Jabłonka R., Woliński J.** 2003. Bariery w podejmowaniu zespołowego użytkowania maszyn przez rolników. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 10(52). s. 107-112.
- Ludwa J., Cupiał M.** 2002. Międzysąsiedzkie usługi maszynowe jako czynnik warunkujący wielkość dochodu rolniczego. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 6(39). s. 217-222.
- Muzalewski A.** 2000. ZUM – problemy i perspektywy rozwoju. *Technika Rolnicza*. Nr 1. s. 2-3.
- Olszewski T.** 2001. Zespołowe użytkowanie środków technicznych w rolnictwie krajowym i wybranych krajów europejskich. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 1(21). s. 247-254.

PREFERENCES CONCERNING THE TRAINING OF FARMERS ON THE TEAM USE OF MACHINES

Abstract. The paper presents the results of questionnaire surveys on the preferences of farmers regarding the training on the team use of farm machines. The survey was conducted among 53 randomly chosen farms in the Podlaskie province. The opinions of the surveyed farmers were analyzed in respect of their education level, age and the area of agricultural land possessed. It has been stated that almost 80% of the respondents were willing to take part in the training. The farmers most interested in the training were those with higher education (100%), aged 31-40 (91%) and possessing more than 50 ha of agricultural land (100%).

Key words: team use of machines, training, questionnaire survey

Adres do korespondencji:

Krzysztof Kapela; e-mail: kap@ap.siedlce.pl
Zakład Mechanizacji Rolnictwa
Akademia Podlaska w Siedlcach
ul. B. Prusa 14
08-110 Siedlce